

Alicja Korzeniecka-Bondar

Uniwersytet w Białymstoku

O wkraczaniu w sferę publiczną, czyli jak powstawało czasopismo „Parezja. Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN”

Oddajemy do rąk Czytelników pierwszy numer półrocznika „Parezja. Czasopismo Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN”. Parezję¹ rozumiemy za Michелеm Foucaultem jako wolną, otwartą, szczerą i jasną wypowiedź stanowiącą formę obywatelskiego obowiązku mówienia prawdy, wynikającego z przekonania mówcy o takiej konieczności, nawet w sytuacji, gdy jest ona dla słuchaczy niewygodna. Pismo pojawia się w momencie, gdy przez Polskę „przetacza się” dyskusja dotycząca kondycji uniwersytetu, a szczególnie sytuacji humanistyki. Ukazuje ona szerokie spektrum problemów odnoszących się do funkcjonowania nauki, jej podziałów, jakości i organizacji kształcenia, sytuacji naukowo-zawodowej pracowników uniwersytetów i szkół wyższych. Większość polskich uniwersytetów boryka się z problemami finansowymi, które wymuszają podejmowanie szeregu kroków pozornie uzdrawiających tę trudną sytuację, na przykład zmniejszenie liczby etatów, zwiększenie puli wymagań wobec pracowników naukowo-dydaktycznych, wprowadzanie systemu kontroli. Uniwersytety zaczynają funkcjonować jak korporacje nastawione na zysk (choć obecnie dla wielu tym zyskiem jest przetrwanie w przestrzeni społecznej, niedopuszczenie do likwidacji), stają się coraz mniej atrakcyjnym miejscem pracy dla ludzi kreatywnych, niezależnych.

Wokół (w życiu politycznym, gospodarczym, relacjach międzyludzkich) znaleźć można coraz więcej dowodów na to, że wartości humanistyczne wypierane są przez rywalizację, cynizm i pozór. W tej niełatwej rzeczywistości (problemy zostały jedynie zasygnalizowane) pragniemy stać się przestrzenią upominania się o „niemodne wartości”, takie jak: otwarty dialog,

¹ M. Foucault, *Hermeneutyka podmiotu*, przekł. M. Herer, PWN, Warszawa 2013.

współdziałanie, zaufanie, szczer ość i dobro. Pare zjasta mówi, co mu „leży na sercu” nie z przymusu, ale z poczucia obowiązku. Ma odwagę zabierania głosu choćby miałyby to spowodować negatywne konsekwencje. Takim głosem pragniemy się stać. Pismo wyrasta z troski o pedagogikę i jakość funkcjonowania pedagogów w sferze publicznej.

Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku jest wydawcą czasopisma, którego zespół redakcyjny tworzą pedagodzy z różnych uniwersytetów: Alicja Korzeniecka-Bondar (Uniwersytet w Białymstoku) – redaktor naczelna, Ewa Bochno (Uniwersytet Zielonogórski) – zastępczyni redaktor naczelnej, Bożena Tołwińska i Katarzyna Szorc (Uniwersytet w Białymstoku) – sekretarze czasopisma, oraz członkowie redakcji: Maksymilian Chutorański (Uniwersytet Szczeciński), Przemysław Paweł Grzybowski (Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy). Pismo jest objęte patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

Idea powołania czasopisma zrodziła się w czasie XXVI Letniej Szkoły Młodych Pedagogów organizowanej przez Komitet Nauk Pedagogicznych PAN (dalej LSMP)² wraz z Wydziałem Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Letnia Szkoła Młodych Pedagogów jest tak pomyślana i organizowana, że zobowiązuje do budowania wspólnoty. My (czyli zespół powołujący czasopismo) wielokrotnie uczestnicząc w Letnich Szkołach staliśmy się częścią tej wspólnoty zaangażowania, przyjaźni, zaufania i realizujemy razem różnorodne działania – jednym z nich stało się stworzenie pisma. „Pare zja” jest czasopismem Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN, które tworzą uczestnicy LSMP (szerzej o Forum Młodych Pedagogów można przeczytać w tekście Bożeny Tołwińskiej). W numerze tym aż trzy teksty poświęcimy LSMP, by oddać specyfikę tej nietypowej konferencji i pokazać, w jaki sposób służy ona budowaniu fundamentów wspólnych inicjatyw.

Półrocznik „Pare zja” w naszym zamyśle ma stanowić forum dyskusji, reagowania na aktualne, palące problemy wymagające reakcji, odzewu. Kuluarowe rozmowy, „międzyszkolnikowe”³ narady i dyskusje z uczestnikami LSMP

² Szerzej o Letniej Szkole Młodych Pedagogów można przeczytać w „Roczniku Pedagogicznym”, gdzie corocznie ukazują się sprawozdania oraz w książce powstałej z okazji jej 25-lecia: *O budowaniu kapitału ludzkiego i społecznego w środowisku naukowym. 25-lecie Letniej Szkoły Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN*, E. Bochno, A. Korzeniecka-Bondar (red.), Wyd. UMCS, Lublin 2011.

³ Międzyszkolnik jest ogólnopolskim pismem-forum internetowym Forum Młodych Pedagogów LSMP. Szerzej o nim można przeczytać w tekście P. P. Grzybowskiego, *Między Szkołami, czyli kilka słów o elektronicznym Międzyszkolniku*, [w:] *O budowaniu kapitału ludzkiego i społecznego w środowisku naukowym...*

(Młodymi i Mistrzami), z członkami Zespołu Samokształceniowego i Samopomocy Koleżeńskej Doktorów pod patronatem KNP PAN⁴, (który również powstał na bazie idei LSMP) doprowadziły do poczucia, że trzeba coś zrobić, by reagować w odpowiednim momencie. To współodczuwanie i przekonanie, że wzajemnie się wspieramy ośmieliło nas, by zacząć myśleć o powołaniu czasopisma. Zwróciliśmy się z prośbą o wsparcie naszej inicjatywy do członków obecnej Rady Naukowej, którą tworzą głównie Mistrzowie Letnich Szkół Młodych Pedagogów. Wszyscy przyjęli zaproszenie, zaoferowali wsparcie, co utwierdziło nas w przekonaniu, że wspólnie damy radę. Kluczową dla myślenia o profilu czasopisma okazała się, zaproponowana przez Ewę Bochno, kategoria – parezja (pierwszy numer właśnie jej odczytaniu jest poświęcony).

Chcemy, aby „Parezja. Czasopismo Forum Młodych Pedagogów przy Komitecie Nauk Pedagogicznych PAN” stało się pismem krytycznym, zaangażowanym w problemy najszerszej pojętej edukacji oraz jej relacji ze sferą publiczną. Będzie miało charakter interdyscyplinarny i polemiczny, skupiający autorów z różnych dyscyplin. Pragniemy promować nowatorskie ujęcia problemów oraz niesztampowe perspektywy, idee, metody badania i opisywania rzeczywistości edukacyjnej i społecznej. W półroczniku „Parezja” będą publikowane teksty autorów opracowujących dany temat w oryginalny sposób, pomyślane (jak parezja) jako etyczne zobowiązanie zabierania głosu w ważnych, aktualnych kwestiach odczytywanych z perspektywy dialogu między pedagogiką a innymi dyscyplinami.

W „Parezji” będą następujące działy:

1. OD REDAKCJI (wprowadzenie w tematykę tomu).
2. STUDIA I ESEJE (artykuły teoretyczne, polemiczne).
3. NA NASZE ZAPROSZENIE (tekst zaproszonego gościa).
4. AKADEMICY NA RZECZ PRAKTYKI (prezentacja inicjatywy podejmowanej przez akademików na rzecz praktyki edukacyjnej).
5. Z WARSZTATU BADAWCZEGO (raporty badawcze, koncepcje badań, komunikaty z badań, omówienie badań innych autorów).
6. STUDIUM RECENZYJNE (obszerna, dyskutująca recenzja wybranej lektury).
7. Z ŻYCIA NAUKOWEGO MŁODYCH PEDAGOGÓW (informacje o działaniach, konferencjach, awansach naukowych młodych pedagogów).
8. POD PRĘGIERZEM ŚMIECHU (esej ironiczny o tym, co nam doskwiera/prześmiewczo o rzeczywistości).

⁴ Naukową opiekę nad Zespołem od początku jego istnienia sprawuje Prof. zw. dr hab. Maria Dudzikowa. Szerzej: E. Bochno, *Zespół Samokształceniowy Doktorów przy KNP PAN*, „Rocznik Pedagogiczny” 2010, t. 33, s. 97-101.

Pierwszy numer czasopisma jest (o czym wspominałam) poświęcony kategorii parezja. Otwiera go tekst Maksymiliana Chutorańskiego MIĘDZY INTELEKTUALISTĄ KONKRETNYM A PAREZJĄ. PYTANIE O NAUCZYCIELA W PERSPEKTYWIE TEORETYCZNEJ MICHELA FOUCAULTA. Autor przybliży koncepcje intelektualisty jako tego, który „powinien dostarczać teoretycznych narzędzi, analiz, które mogą być wykorzystane przez ludzi do realizacji celów, do których dążą, projektów, które uznają za ważne”. Stąd też jednym z podstawowych zadań edukacji i nauczyciela jako intelektualisty konkretnego staje się problematyka świata społecznego.

Odpowiedzi na pytanie CZY RELATYWISTA MOŻE BYĆ PAREZJASTĄ? poszukuje Jacek Moroz, który to problematyczne, ale zasadne pytanie ujmuje z dwóch teoretycznie odmiennych pozycji – realisty i konstruktywisty epistemologicznego. Z perspektywy realizmu tego typu mariaż jest, zdaniem autora, nie tylko niemożliwy, ale nawet nieetyczny. Dostrzega on jednak możliwości godzenia postawy parezjasty z akceptacją dla stanowiska relatywistycznego, co prezentuje w swoim tekście.

Radosław Nawrocki w artykule SPORY WOKÓŁ SPRAWIEDLIWOŚCI W EDUKACJI. WYBRANE WĄTKI podejmuje wysiłek przyjrzenia się logice argumentacji uruchamianej w ramach poszczególnych stanowisk ideologicznych odnoszących się do tytułowych sporów. Próbuje znaleźć sposób poruszania się po mapie analizowanych stanowisk, sugeruje wypracowanie etyki powściągliwości pozwalającej „wieść takie życie społeczne, w którym raczej uczy się jak razem żyć pomimo braku zgody w ważnych kwestiach etycznych, moralnych”.

Numer ten powstaje w czasie, gdy w polskiej sferze publicznej toczy się dyskusja dotycząca likwidacji na uniwersytetach filozofii jako kierunku studiów z powodu jego nieopłacalności, ale i nieprzydatności z perspektywy potrzeb rynku pracy. Humanisci przeciwstawiają się takim opiniom podejmując szereg inicjatyw, jedną z nich ukazują filozofowie Artur Szutta, Robert Kryński w tekście CO Z TĄ FILOZOFIĄ? SŁÓW KILKA NA TEMAT PEWNEJ INICJATYWY.

W części NA NASZE ZAPROSZENIE prezentujemy rozmowę z Bogusławem Śliwskim NIE KAŻDY MUSI BYĆ PARAZJASTĄ... przeprowadzoną przez Ewę Bochno i Maksymiliana Chutorańskiego dotycząca, ogólnie rzecz ujmując, odpowiedzialności badaczy za sferę publiczną. Podjęte wątki koncentrują się wokół trzech głównych zagadnień: moralnego uzasadnienia uczestnictwa intelektualistów/badaczy w sferze publicznej; ideologicznego uwikłania edukacji i dyskusji w tej sferze oraz warunków (szczególnie uniwersyteckich) sprzyjających/blokujących uczestnictwo w niej pedagogów.

W kolejnym dziale prezentujemy prace badawcze. Aneta Makowska w tekście *W POSZUKIWANIU POTENCJAŁU ZMIANY SZKOŁY. O TYPIE BIOGRAFICZNYM ZBOCZEŃCA*, bazując na wynikach własnych badań etnograficznych, stawia tezę o potencjale zmiany normatywnego porządku rzeczywistości szkolnej, tkwiącej w wybranych zachowaniach uczestników i uczestniczek życia szkolnego. Opisuje go przez pryzmat neoklasycyście odczytanego *typu biograficznego zboczeńca* wyróżnionego przez Floriana Znanieckiego.

Ewa Kępa w artykule *AUTOETNOGRAFIA NIE WZIĘŁA SIĘ ZNIKĄD – ROZWAŻANIA O CIĄGŁOŚCI I ZMIANIE* ukazuje trudności powstałe w wyniku przesuwania granic dotyczących naukowego poznania związane z pojawieniem się autoetnografii. Autorka skonstruowała autoetnograficzną narrację na bazie osobistych doświadczeń ukazujących konieczność zmian w życiu, co wymagało od niej odwagi parezjasty, mówienia od siebie o sobie samej.

MAŁA WYWROTOWA POLITYKA, to tytuł studium recenzyjnego książki J. C. Goldfarba, *POLITYKA RZECZY MAŁYCH. SIŁA BEZSILNYCH W MROCNYCH CZASACH* dokonanego przez Oskara Szwabowskiego. Rekonstruuje on rozumienia polityki rzeczy małych, starając się odpowiedzieć na pytania: czy teoretyczne propozycje Goldfarba są w stanie sprostać obecnym wyzwaniom, czy mogą być przydatne w walce emancypacyjnej (także w przestrzeni edukacji), a może ją blokują, opóźniają?

Powyżej wskazywałam, że „Parezja” wyrosła na kapitale wypracowanym w trakcie Letnich Szkół Młodych Pedagogów, stąd też w części *Z ŻYCIA NAUKOWEGO MŁODYCH PEDAGOGÓW* są zamieszczone aż trzy teksty odwołujące się do tego nietypowego spotkania naukowego. Pierwszy, autorstwa Bożeny Tołwińskiej, powstał z okazji dwudziestolecia Forum Młodych Pedagogów, drugi, Katarzyny Szorc, jest sprawozdaniem z XXVII LSMP, której współgospodarzem była Dolnośląska Szkoła Wyższa, trzeci, opracowany przez Ewę Bochno, jest poświęcony jednemu z wydarzeń LSMP stworzonemu przez młodych uczestników Szkoły – kabaretowi.

Numer zamyka felieton Przemysława Pawła Grzybowskiego *PISAĆ KAŻDY MOŻE... DRUKOWAĆ JUŻ NIE KAŻDY*, przedstawiający uwikłanie naukowców w różnorodne sieci urzędniczych (często bezsensownych) wytycznych. Demaskuje to, co ukrywa się w zawiłych procedurach parametrycznych, pseudonaukowych, mętnych tekstach. Autor upomina się, by pisarstwo naukowe było sztuką myśli i słowa, a nie grafomańskim bełkotem czy modną bzdurą.

Powyższym zbiorem tekstów rozpoczynamy dyskusję, która toczyć się będzie na łamach półrocznika. Zapraszamy Czytelników do refleksji i publikowania w kolejnym numerze, którego kluczową kategorią będzie upokorzenie.

